

Életvitelünk változásairól

Nincs olyan mérőszám, amely százaléknyi pontossággal kifejezhető: hogyan élünk. A statisztika sok mindenre választ ad ugyan — ismeretes például, hogy tavaly 1976-hoz képest 10,3 százalékkal nőttek a lakosság pénzbevételei; a mezőgazdasági termeléssel kapcsolatos bevételek 17,1, a pénzbeni társadalmi juttatások pedig 9,8 százalékkal haladták meg az előző évet, s tudjuk azt is, hogy a fogyasztói árak átlagosan 3,9 százalékkal emelkedtek —, ám az életszínvonalat csupán a számok nyelvével nem lehet jellemezni. Megannyi — már-már felsorolhatatlanul sok — tényezőn múlik e hogyan, ily módon az sem mindegy, hogy hol, az ország melyik településén élünk.

Nyilvánvaló: ahol gyors a fejlődés, ott jobb az életkörülmények. Új városainkban, — Dunaujvárostól Leninvárosig — lényegesen több a komfortos otthon, mint a múlt örökségét még hordozó, látványosan, de az igényekhez képest mégsem elég gyorsan megújuló megyeszékhelyeink egyneműségében. De falu és falu között is különbséget lehet tenni, attól függően, hogy mennyire gazdag a termelőszövetkezet, s mit tesznek szűkebb pátériájuk felvirágoztatásáért az ott lakók. Vállalják-e a közművesítéssel, csatornahálózat építésével járó költségeket, mi több: társadalmilag mennyire aktívak? Megfelelő-e az ellátás, kulturált-e a szolgáltató és bolthálózat? S még folytathatnánk a sorolást.

A különbözőségekből alakul ki ama összkép, amelyet elemezve az MSZMP Központi Bizottsága április 19—20-i ülésén egyebek között megállapíthatta: „A lakosság életszínvonalának gazdasági lehetőségeinkkel összhangban az elmúlt években is rendszeresen emelkedett.” Ez tartalmazza azt is, hogy: „A kereseti arányok kedvezően változtak... A munkásság és a parasztság reálkeresete céljainknak megfelelően, megközelítőleg azonos ütemben emelkedett”; utal arra, hogy: „A tervidőszak első két évében 187 000 (ebből 66 050 állami) lakás, az ötéves tervben előirányozottól összesen 20 000-rel több épült. Az új lakások 93—95 százaléka kettő, vagy több, ezen belül 35—38 százaléka három, vagy több szobás.” Szó esik arról is: „A termelőszövetkezeti tagok családi pótléka azonos lett az ipari dolgozókéval. Kiterjesztettük a gyermekgondozási segélyt a szakszövetkezeti tagokra”; továbbá, ismét más témára (egyszerűsített gondjaink egyikére) utalva: „Bár a szolgáltató vállalatok teljesítménye növekedett, a kisiparosok száma gyarapodott, az igények emelkedésével nem sikerült lépést tartani.”

Jövedelmek, lakás, szolgáltatás — kiragadott példák a leglényesebbek közül. Am életkörülményeinket — fogalmazhatunk úgy is: életszínvonalunkat — sok olyan tényező is befolyásolja, amelyek mellett hajlamok vagyunk már-már oda sem figyelve elhaladni. Mindennapos-szerűsítésé vált — és mégsem az! —, hogy a televízió-előfizetők száma a rádiótulajdonosokéval vetekszik: elérte a két és fél milliót. Ez annyit jelent, hogy az ezer lakosra jutó televízió-előfizetők száma 233 (összehasonlításképpen: 1973-ban Olaszországban 208, Ausztriában és Franciaországban 238—237, az NSZK-ban 298). A személygépkocsik száma meghaladta a 700 ezret, s jóllehet megvásárlásuk, üzemben tartásuk tetemes költséget jelent, az igények az előbbi szám fölött járnak. S az autózás megkönnyítésére eggyedül több autópálya, korszerű autót épül; Budapest és több nagyváros közötti felüljárókkal gazdagodik — miközben a tömegközlekedés is megújulóban van. A vasútnál előtérbe került a gyorsabb-kulturáltabb utazást lehetővé tevő villamosítás (belföldi expressz vonatainkon immár számozott, helyjeggyel lefoglalható ülések vannak), a Volán autóbuszai között mind több a tetszetős-kényelmes panorámbusz, több városban pedig a troli-hálózat kifejlesztését tervezik.

Ha közvetve is, a közlekedés korszerűsítésével a környezet fokozottabb védelmére is utaltunk. Igaz, a személygépkocsik szennyezik a levegőt, mind több helyütt létesítenek viszont — olykor parkosított — sétálóutakat, a városok határában erdőket ültetnek, csónakázótavakat létesítenek. S aki pedig új lakóegységben él, láthatja: ilyenkor, tavasztól ezer számra érkeznek a néhány év múlva már árnyat adó facsemeték. Gazdagabbak vagyunk a sportolási lehetőségekből is, mint korábban: erdei tornapályák nyíltak, sok sporttelep a lakosság számára is szélesre tárta kapuját, s immár nemcsak a főváros kerékhát rangos sportversenyek, mindennapos testedzésre egyaránt alkalmas fedett uszodákkal.

S ha már utaltunk hazánk idegenforgalmára, tegyük hozzá azt is: tavaly négy és fél milliónál több magyar látogatott külföldre (1971-ben még csupán egymillióan, 1975-ben hozzávetőleg három és fél millióan), s az utazási irodák nemzetközi túráira már az év elején rendre lefoglalják a helyeket...

Mindez adalék csupán, alig néhány — ha úgy tetszik, önkényesen — kiragadott vonás az összképből. Am jelzi az életvitelben végbement változásokat, az anyagi-tudati előrehaladás állomásait.

FÖLDES TAMÁS

Akkurátus ember

Nem kellett biztatni, ömlött a szó Zamárdiból. — Van három éve, hogy utoljára találkoztunk — kezdte. — Franciaországban voltam, az öcsémet látogattam meg, aki a 30-as évek végén vándorolt ki Párizsba. Azóta ott él. Két évet vendégeskedtem nála, ő akarta ezt, én már jöttem volna haza hamarabb. De jó testvérek vagyunk, aztán meg az időből is kitelt, hisz tudja, hogy már nyugdíjban vagyok. Kétezerhatszáz a nyugdíjam, ami nem éppen sok, de talán nem is kevés. A Zabhehelypaplan Gyár dolgozói csak addig nyújtózkodhatnak, ameddig a zabhehelypaplanuk ér. Mert ez a takaró még nem szorította ki teljesen a hagyományos pehelypaplant, a gyár tehát nem dolgozik akkora nyereséggel, hogy magasabb fizetést adhatna a dolgozóinak. Ehhez képest persze a nyugdíjak sem magasak. De mondom, én elégedett volnék. Más baj van itt most... — Micsoda? — kérdeztem alig palástolt érdeklődéssel.

— Az már köztudott — felelte Zamárdi Béla —, hogy 1976 nyarán felemelték a nyugdíjakat, egyebek közt a boltban, a télisz-

Szegedi György Munkácsy-díjas Erdemes Művész közterületi szobra reprezentálja Szegeden. A kettő között húsz esztendő telt el, s egy, a korrall együtt lélegző izgalmas művészegyeniség pályakezdésétől mai lehetőségeinek teljes kibontakozásáig terjed. Az egyik szobor a tanácsköztársasági emlékmű, a másikat a jövő év márciusában avatják az átalakított partfal déli csücskében, s a száz évvel ezelőtti nagy szegedi árvíznek állít méltó emléket.

Szegedi Györgyöt a nemrégiben zárult magyar szobrászati kiállítás katalógusában a következő életrajzi adatok jellemzik: „1931. július 17-én Budapesten született. Művészeti tanulmányait 1949—1954 között Budapesten végezte. Kiállítását megrendezték Debrecenben (1972), Erlangenben (1974) és Budapesten (1977). Kitüntették Munkácsy-díjjal és Erdemes Művész címmel. Lakcíme: Budapest, XIII., Máglya köz 1.” Mit fűzne ehhez a summás életrajzhoz a művész?

— 1948-ban egy országos tehetséggutató pályázaton figyeltek fel munkáimra, így kerültem a Derkovits Kollégiumba. Az első életrajzi döntő élmények itt értek. Ekkor rendezték meg az Európai Iskola nagyszabású kiállítását, ekkor került kezembe Kállai Ernő: Cézanne és a XX. századi konstruktivisták című kötet, s ekkor láttam Max Bill Örök kanyar című lemezkompozíciójának életre és munkásságomra döntő hatást gyakorló fotóját. A kollégiumban szabadon dolgozhattunk, megvalósíthattuk saját elképzeléseinket. 1949-ben kerültem a főiskolára, ahol Kisfaludy Stróbl Zsigmond, Beck András és Szabó Iván növendéke voltam. Az akkori reformok szellemében gipszmintákat másoltunk, naturalista szobrokat készítettünk. Némi ellenállás után, mint minden fiatal, én is alkalmazkodtam a feladatokhoz és az elvárásokhoz. A főiskolai évek végére a képzett romantikus naturalisták stílusában készítettem a szobrokat, diplomamunkám is ilyen, Tapolcán állították fel, Batsányi János portréja.

— Nem bújkált a tudata mélyén Max Bill emlékeztető szobrának élménye? A főiskola után milyen élmények és hatások termékenyítették művészi munkáját?

— Az 50-es évek végén egyre jobban figyeltem Medgyessy plasztikáját és Reg Budler emberközpontú, drótokból, lemezekből készített konstrukcióit. Figurális szobraim is megjelentek a konstruktivisták elemek. A 60-as évek elején Párizsban jártam, s felkerestem Budlert is. Aztán láttam 1963-ban a fiatal művészek párizsi biennáléját, amely az op-art világmeletű előretörése volt. Ez ébresztette fel bennem Max Bill Örök kanyarját és a konstruktivisták emlékeit. Sodrótam e szemlélet felé, melynek jegyei

lámiról már nem is beszélve. Most absztinens létemre én indítottam akciót, kérve az illetékesektől: tegyék vissza a talponállót ennek a bünbarlangnak a helyébe...

— Értem — szóltam. — De mi köze mindennek a maga nyugdíjához?

Zamárdi mutatouja a magasba lendült.

— Most fogok rátérni! — mondta. — Mivel hűsfélét, felvágottat sohasem fogyasztok, a húsfélféléssel kapcsolatos nyugdíjemelés engem nem illet meg. Hiszen az én háztartási kiadásaim emiatt nem növekedtek. Ugyanez áll a többi vegetáriánus embertársamra is. Mi tehát a nyugdíjemelés elfogadásával — ha szándéktalanul is — megkárosítjuk a népgazdaságot. Jól tudom persze, hogy egy általános érvényű nyugdíjrendezés alól kivételt tenni nehéz. A vonatkozó rendelet utólag mégis módosításra szorul. Világéletemben tisztességes ember voltam. Megtörtént velem egyszer, hogy a tisztító vállalatához beadott pizzám zsebemben bennfelejtettem egy zsebkendőt. Természetesen ezt is kizsákmáztam vissza. De csak a pizzamáért járó 6 forintot számították fel, hiszen a zsebkendőről a mosodában sem tudtak. Egy zsebkendő mosása 65 fillér. Ki

akartam fizetni, de nem fogadták el a felvetőhelyen, mert a zsebkendő nem szerepelt az átvételi jegyen. Nem akartam egy tanácsi vállalat terhére jogtalan haszonhoz jutni, a 65 fillért postautalványon küldtem el a központnak. Udvarias hangú köszönőlevelet kaptam utána, némi szemrehányással azonban, minthogy a jelentéktelen összegecske bevételezéssel, elkönyveléssel több munkát adtam az adminisztrációnak, mint amennyi hasznát a pénz jelentett számukra. De mondja, mi mást tehettem volna?

— Nem tudom — feleltem, és magára akartam hagyni a nyugdíjemelés szánnivaló áldozatát, de neki még volt valami mondánivalója.

— Növeli a zűrzavart körülünkben, hogy a XXIII. kerületi Vegetáriánus Klubban, amelyhez én is tartozom, kéresemre az ügyben rendkívüli közgyűlést akartunk összehívni. Ez most elmaradt, mert a főtítkárnkat, Czékla Lajost, akit eddig valósággal a vegetarianizmus apostolaként tiszteltünk, heveny húsmérgezés tüneteivel váratlanul kórházba vitték. A magáról megfélekedett emberről kiderült, hogy kettős életet él: parajt prédikál és karajt eszik...

HEVES FERENC

Az árvízi emlékmű alkotójánál

Ács S. Sándor felvétele

figurális szobraim is érzékelhetők. Leginkább talán a hévízi fürdő domborművének, mely a figura és a víz ornamentális rendjére épül, de megfigyelhető a szegedi Tanácsköztársasági emlékművön is.

— Ez a szemléletváltás együtt járt az új szobrászi anyagok felfedezésével is.

— Valóban, új anyagokkal, elsősorban közvetlenül megmunkált fémekkel és plexivel kezdtem foglalkozni. Természetesen nem előzmények nélkül, hiszen Borsos Miklós, Makrisz Agamemnon és a szegedi Tápai Antal már jelentős eredményeket ért el ezen a téren. Ebből az időből származik első, rozsdamentes acélból készített szobrom, a Daidalosz című kompozíció, s mint utolsó figurális művem, a kőből faragott Marx—Engels emlékmű.

— Mi foglalkoztatja ezekben az anyagokban? Milyen új szobrászi kérdéseket vetnek fel?

— A rozsdamentes acél és a plexi szobrászi alkalmazása az anyagszerűség új plasztikai kérdéseit veti fel. Így tehát foglalkoztatnak a tükrözés, az áttetszés le-

hetőségei. A plexi- és acélkompozíciók érdekes és izgalmas téri helyzetek megfogalmazását teszik lehetővé. Ezek az áttetsző és tükröző anyagok feloldódnak a térben, elvesztik valóságos tömegüket. Egy japán művész például tükröző felületű polírozott acélból épített emelvény tetejére hatalmas bazalttömböt helyezett. Féllelmetes élmény a bazalttömb szintje lehetetlen lebegése. Azután észrevettem, hogy tiltakozik bennem a térszervező szobrász e feloldódás ellen. Így kezdtem próbálkozni mobilokkal, s olyan alkotásokkal, melyek kis mozgással új és kimeríthetetlen élményeket tartogatnak a néző számára.

— Műterme inkább hasonlít egy tervezőmérnök és egy lakatos ötvösműhelyére. Mérnöki tervezőasztal, satupad, villamosgépek, fémmegmunkáló eszközök sokasága költői rendetlenségben. Ez a fajta alkotóművészet nagyon sok mérnöki elemet és eszközt igényel.

— Ez a fajta kreativitás tényleg mérnöki elemeket és eszközöket követel, amelyek azonban csak addig érdekesek és izgalmasak, amíg esztétikai elemek hordozói. Kifejezik gondolkodási módodat, szemléletedet, meghatározzák megvalósítási lehetőségeidet. Sokat próbálkoztak — különösen Nyugaton — a komputer-művészet, a komputer-grafika lehetőségeinek kiaknázásával. Az okos gép a betáplált műalkotás nyomán leszűri a törvényszerűségeket és új, szinte végtelen variációs sorozatokat képes készíteni. De hol van az a művészi plusz, ami ebből a gép által elkészített ábrából műalkotást készít? Talán ott a probléma, hogy nem művészek táplálják be az információkat, de ha ők táplálnák be, akkor is, minek...? Viszont ez a gépi feloldozás az ipari formatervezés rendszer- és variációs lehetőségeinek kidolgozásában óriási segítségünkre lehet.

— Újabbban plexi-plasztikákat készítesz. Jórészt azonos elemek felhasználásával építi, szinte mérnöki pontossággal alkotásait.

— A plexiből készített alkotások azonos elemekből készülnek. Am a térbeli helyzetük változásai-val mindig új, teljesen más plasztikai élményt adnak. Két forma látható áthatását kutatom, azokat a lehetőségeket keresem, amikor ez esztétikai élményt ad, tehát még képzőművészet marad. Ezek a térformák steril, matematikai és mérnöki megoldások mellett sok nyitott asszociációs lehetőségeket rejtnek. Ebből született a szegedi árvízi emlékmű terve is...

TANDI LAJOS